

MATTI HÄGGSTRÖM:

Den avklädda vänstern

Det mest betänkliga med de förkunnelser som kommit från vad som med en närmast grotesk överdrift kallas »den nya vänstern» har trots allt inte varit innehållet, utan att detta i så stor utsträckning blivit obemött. Näringslivet, som utgjort den främsta måltavlan för attackerna, har ofta dragit för gardinerna till chefsrummen. Skälen härtill är sannolikt flera. Ett kan vara – som Kurt Samuelsson påpekar i sin bok *Det fördömda kapitalet* (Bonniers 1970) – att man råkat ut för »två extremer». Dels en vettlöshet, ibland förenad med grov oförskämndhet, hos vänsterns företrädare, ett slags fanatism som måste ha gjort det nästan genant att alls gå i svaromål. Dels en hög grad av vettighet och berättigade påpekanden, vilka bl a näringslivets egna är beredda att skriva under på. En annan orsak är måhända det allvar varmed även överdrifterna från den nya vänstern tagits upp i vissa massmedia.

Samuelsson understryker kraftigt att en attitydförändring från näringslivshåll är påkallad. Det är deras skyldighet att redovisa vad de har att säga gentemot vänsterkritiken. Själv har han hjälpt dem en hel del på traven med sin uppslagsrika och för vänsterns apologeter ganska förödande bok. Den är värd att läsas och läsas om av en stor läsekrets, av vilka en del förvisso kommer att finna den nya vänstern betydligt mera förvirrad och mindre skräckinjagande än tidigare.

Samuelsson visar övertygande hur inkonsekvent den nya vänstern är i sin agitation. Ett exempel. Å ena sidan satsar de rika staterna enligt vänstern alldeles för lite på u-hjälp. Å andra sidan blir all hjälp, hur den än organiseras, ett stöd åt de korrumpierade förtryckarregimerna och därför meningslös. Ett annat exempel. Å ena sidan kritiseras hårt förmyndariet, överhetssamhället, byråkratin, apparaterna. Å andra sidan framställs konsumenterna som en samling av reklam totalt förvirrade varelser som inte kan ta vara på sig själva eller sina »verkliga» behov.

Det är mycket man vill ta upp ur Samuelssons bok. Inte minst stimulerande är hans

penetrering av dagens diffusa jämlikhetsdebatt, enkannerligen vad avser inkomstrelationerna. Författaren går hårt åt de slentrianmässiga föreställningar som i lönediskussionerna ofta framställs som axiom. Bl a drar han fram vad han kallar välfärdspolitikens hittills största misslyckande: Utjämnningen mellan Volvochefen och tjänstemannen eller den genomsnittligt betalade arbetaren på Volvo har inte blivit så stor som man tänkt sig. Men detta är ett mindre ont än att vissa grupper halkat efter i den allmänna utvecklingen. Det är dock politiskt mycket lätt att ingripa för en stor missgynnad majoritet, särskilt om dessa ingripanden uppfattas som betalda av ett privilegierat fåtal, konstaterar författaren. Svårare är det att göra verkliga krafttag för en rad missgynnade minoriteter om åtgärderna måste betalas av en stor, i relation till dem det gäller ganska kraftigt gynnad majoritet.

Samuelsson tar också upp en angränsande, viktig fråga. Som Tage Erlander påpekat får inte de reformer som görs för att höja de eftersatta grupperna syfta eller leda till försämringar för andra. Socialpolitiken, arbetsmarknadspolitiken, den stora pensionsreformen – de har alla sagts vara i samtliga folkgruppers intresse. Några oförsonliga, oförenliga eller åtminstone okompromissbara konflikter skulle inte föreligga, utan en rad över hela skalan fördelade intressen. Mot detta står den nya vänstern med sin tes om intressenas oförenlighet – den enes död den andres bröd. Detta betraktelsesätt har enligt författaren något av det oåtkomligas charm, eftersom det knappast går att bemöta med fakta. Ändå tycks det högeligen ha charmat regeringen Palme. Till skillnad från förr syftar nämligen den nuvarande socialdemokratiska politiken till reella försämringar för bl a stora tjänstemannagrupper – det är regeringens metod att lösa låglöneproblemet, och det är åtminstone till en del besläktat med det klassiska klasskampsmönstret. Vänsterns villolärer har burit frukt i form av socialdemokratisk surkart.

För borgerligt tänkande människor har Samuelssons bok mycket att ge. Den visar vänstern avklädd. Den utgör också en uppfordran till ett mera aktivt bekämpande av den antidemokratiska propaganda som vänstern bedriver. Dessutom bör den uppmuntra till fort-

satt arbete på att förbättra samhället, dock inte med hjälp av någon religiöst präglad revolutionsromantik utan på demokratins svåra väg. Därför framstår »Det fördömda kapitalet» som en demokratins höga visa, låt vara en stundtals väl ordrik sådan.

GUNNAR UNGER:

En teokrat

Om teknokrati talas det ofta i våra dagar och med all rätt utpekas teknokraterna som inbegrepp av meritokratin i det mekaniserade kollektivsamhället. Desto mera sällan talas det om vad som i viss mening skulle kunna sägas vara teknokratins motsats, nämligen teokratien, och teokrater väntar sig väl knappast någon att möta i dagens Sverige. Det finns emellertid åtminstone en och hans namn är *Tage Lindbom*.

Enligt obekräftade rykten skall inom kungl. utrikesförvaltningen florera ett sällskap, som kallar sig »1788 års män». Benämningen anknyter till en inom statsvetenskapen välkänd idéströmning, den sk ottantottismen. Detta namn härleds i sin tur från en gammal hedervärd kung av Sardinien, som nedbruten av de olyckor den stora franska revolutionen fört med sig, brukade stappla runt i sina gemak, suckande »Ottantott, ottantott» – ack, att man kunde återvända till 88! Bland ottantottisterna, kontrarevolutionens mest intransigenta ideologer, återfinns man åtskilliga av konservatismens märkligaste tänkare, framför allt de två skarpsinnigaste av dem alla: Joseph de Maistre och Donoso Cortés.

Men Tage Lindbom nöjer sig inte med att gå tillbaka till tiden före den franska revolutionen, inte ens till tiden före reformationen, han går tillbaka ända till 1200-talet. För honom var det stora idéhistoriska syndafallet varken revolutionen eller reformationen utan Occams nominalism; ur denna villolära från 1300-talets början stammar i sin tur ytterst alla de andra villfarelser – eller kätterier för att tala Lindboms språk – som sedermera hemsökt människosläktet. Säg vad man vill om denna uppfattning – den är konsekvent.

Och i sin nyutkomna bok *Mellan himmel och jord* (Norstedts) drar han just konsekvenserna av sina tidigare samhälls- och idékritiska skrifter genom att återgå till sin utgångspunkt, till Augustinus och hans Gudsstat. I och med att Occam avvek från Augustinus genom sin klyvning mellan tro och vetande, åstadkom han enligt Lindbom den stympling av det andliga livet, som genom århundraden i den västliga världen banat väg för sekularisering och antitraditionalism, för undergrävande av hierarki och auktoritet, för upphöjande av människan till alltings mått och därigenom för den själlösa kollektivismens tyranni.

Från denna utgångspunkt granskar Tage Lindbom den moderna människan mellan himmel och jord. Han frågar: vem skall härska – människan eller Gud? Han diskuterar trons värld och vetandets, dygd och moral, frihet och nödvändighet. Han redovisar vad som är högre än jaget, han fastställer släktets roll och auktoritetens betydelse. Han klargör arbetets, teknikens och vetenskapens ställning i dagens värld och han skildrar mötet med skönheten. Han framlägger sitt alternativ till de profana frälsningsläror, som lett till samtidens andliga nöd. »Detta alternativ är i verkligheten en väg ut ur den ofrihet, som såväl personligt som socialt hotar västerlänningen. Det är en väg, som leder till källorna icke blott för friheten utan också för sanningen och

livet.» Med andra ord – den väg som, så vågar man kanske uttrycka det, leder från statsförgudning till Gudsstat.

Många skulle kalla detta inlägg i samhällsdebatten verklighetsfrämmande, men Tage Lindbom skulle säkert le därvid, i medvetande om att han i sin bok behandlar den yttersta verkligheten, de yttersta tingen. Med någon överdrift kan man säga att Tage Lindbom denna gång skrivit icke en ideologisk utan en teologisk traktat. Men ingen skall låta sig avskräckas av detta. Denna teologiska traktat är den logiska avslutningen på det samhälls- och idékritiska resonemang han fört i sina tidigare tänkeböcker. Tillsammans utgör de ett konservativt credo, som i fråga om konsekvens och klarhet har få motstycken i samtida litteratur.